

У Чорнобилі осінь

- Хіба живуть у зоні відчуження люди, крім тих, які тут працюють? - здивувався на одній із зустрічей учений-радіолог з Англії. Щодня під час перебування у Чорнобилі іноземний гість спостерігав за роботою працівників у камуфляжних костюмах і не міг уявити, що тут, за дротяною огорожею, перебувають також старенькі бабусі та дідусі, які повернулися на забруднену радіацією територію у свої оселі. Нещодавно мені випала нагода відвідати кілька населених пунктів, які складають своєрідне кільце навколо колишнього райцентру з особливими сьогоднішніми турботами, що носить назву, яка у 1986-му облетіла весь світ.

- Ти ж знаєш, Даниловичу, що саме тут вони зариті... - доводила молодичка своїм співрозмовником, показуючи на величезну впадину на подвір'ї. - Мені тоді було дванадцять років, як німців скидали у яму. Більше сотні їх перебили партизани.

- Трохи менше, але той бій дійсно був жорсткий, - підключається до розмови Данилович. - Де-в'ять днів у сорок третьому точилася битва біля нашого села, у лісі, на Прип'яті. Німці-десантники спустилися з парашутів і перестріляли партизанів, а потім бійці регулярної армії тут усіх фашистів і покінчили. Лежать вони ось у цій ямі, біля якої зараз стоїмо. Фронт пішов далі, а ми з хлопцями викопали могилу і всіх німців повкидали туди.

Пізніше довідалися, що Микола Данилович Голубенко теж фронтовик. На його долю в останній рік війни випало чимало випробувань. Але

АТОМНІ АНАХОРЕТИ БІЛЯ СТАРОЇ КРИНИЦІ

МАРШРУТИ МИКОЛИ ХРУЩА

Наш "Москвич" звернув з траси Чорнобиль-Зелений Мис на лісову просіку і, перестрибуючи вибоїни, долаючи круті віражі, помчав у бік річки Прип'ять, на правому березі якої колись вирувало мальовниче село Оташів.

У добрі часи ця дорога була гамірливою. Сюди з усіх-усюд їхали відпочиваючі, мисливці, рибалки, любителі "тихого" полювання і просто бажаючі помилуватися природою поліського краю, подихати свіжим повітрям. А нині рідко зустрінеш на в'юнкій трасі, затуленій лісом, пішохода або машину. Доїжджають сюди працівники зони відчуження лише в екстремальних ситуаціях або за необхідності. Зрідка "заглядає" міліція, за викликом - медики, електрики. А того дня ми з начальником поштового відділення Чорнобиль Іванківського райвузла зв'язку Миколою Хрущем везли 25-ти самоселам, що проживають в Оташеві, пенсії.

- Зону відчуження знаю, як свої п'ять пальців, - розповідає по дорозі Микола Олександрович. - Адже народився і виріс тут, на чорнобильській землі, після аварії покидав її лише на кілька днів. До 86-го теж працював на місцевому райвузлі зв'язку, у Корогоді. Після ева-

куації - у Лісовій Бучі, що під Києвом, зрозумів, що більше потрібен тут. І ось вже понад одинадцять років вахтую в зоні відчуження...

Кожен із тутешніх самоселів-пенсіонерів, а їх повернулося за дротяну огорожу п'ятдесят осіб, з нетерпінням рахують дні, коли завітає до їхньої оселі Микола Олександрович. Гроші є гроші, тож не випадково сам начальник

Олександрович зі своєю роботою швидко, тому що задалегідь готується. Пенсіонерам залишається лише розписатися у відомості, перерахувати купюри і отримати їх. З грошима "їдуть" також на села листи бабусям та дідусям від рідних та близьких. Вони мають змогу купити марки, конверти, свіжі газети, талони на переговори...

найбільше горя, за його словами, принесло чорнобильське лихо.

Після аварії переселили Даниловича, як і всіх односельців, у село Грузьке Макарівського району. Зовні пристойний будинок - чотирикімнатна дача з кількома сотками землі. "Чому повернувся в Оташів? - перепитую. - Бо коти не могли в новій хаті прижитися, - посміхається. - Завів одного - здох, інший - теж... Думаю, якщо не переїду, теж помру. Будинки ті будували нашвидкуруч, ледь перезимував у цвіллі і холоді. Повернувся у свій Оташів. Є тут де жити, два рази на тиждень приїжджає магазин з продуктами, л о в и м о рибу, збираємо гриби. Вирощуємо городину. От тільки пенсії не вистачає, щоб купити щось з одягу. Тепер у мене є коти, тримаю курей, свиню, а собака, як бачите, ні на крок не відстає. Буду тут віку доживати, якщо не вижнуть".

Завдяки працівникам підприємства "Чорнобильводексплуатація" оновилися колодязі в багатьох селах, де проживають поверненці. Біля однієї із таких криниць і застали ми жителячку с. Теремці Катерину Антонівну КИНДРАТЕНКО.

ГІРКА ІСТОРІЯ ОТАШЕВА ПРОДОВЖУЄТЬСЯ

За розмовою швидко промайнув час. В Оташеві зупинилися біля старенького будинку, де зібралися всі теперішні жителі села. Хто сидів на лавочці, хто стояв поряд - гомоніли.

От тільки пенсії не вистачає, щоб купити щось з одягу. Тепер у мене є коти, тримаю курей, свиню, а собака, як бачите, ні на крок не відстає. Буду тут віку доживати, якщо не вижнуть".

(Закінчення на стор. 3).

АТОМНІ АНАХОРЕТИ БІЛЯ СТАРОЇ КРИНИЦІ

(Закінчення.)

Початок на стор. 2)

ЧОТИРИ "ЩОБ" В ОПАЧИЧАХ

Другим на шляху лежало колись одне з найбільших сіл тодішнього Чорнобильського району - Опачичі. Картина, що відкрилася перед нами сьогодні не вселяла ні найменшого оптимізму. Лише при в'їзді в село, де господарюють працівники станції лісового господарства, можна побачити нормальне ритмічне життя. А проїдеш далі, до центру, побачиш забиті нахрест вікна колишніх державних споруд, розтрощені двері магазину, чується тухлий запах з хащів та чагарників, які повиростали на садибах.

Пенсіонери чекали нас, мабуть, за звичкою, у приміщенні сільської Ради. Люди похилого віку живуть тут своїми турботами, сподами про минуле і в теперішньому житті їх хвилює лише кілька, як вони самі сказали, "шкурних" питань: щоб відкрили автобусний маршрут із Опачичів до Іванкова, адже діти часто навідуються, а доїхати нічим; щоб підвищили пенсію, бо 37 гривень вистачає лише на хліб; щоб можна було викликати майстра з побутокмбінату, оскільки майже в усіх самоселів зламалися телевізори та холодильники. А трапилось це через те, що у сільській електромережі струм інколи перевищує 300 вольт.

- Що вас, Ніно Адамівно тут утримує? - запитує пенсіонерку з Опачичів Н. А. Франко.

- Хата. Так-так, не посміхайтесь. Я двадцять чотири роки в колгоспі працювала дояркою, пальці на руках зараз не могу розігнути, і все заради неї, власної оселі. Збудували з чоловіком свою красуню, а тут зірвався Чорнобиль. Сім тисяч рублів, які нам віддали за хату, покляли на ощадкижку. Де вони зараз? Хіба проживеш у

з Іванкова з різними продуктами та промисловими товарами. З Дитяток привозять нам молочні продукти. Дочка моя торгує від їхнього господарства, - з гордістю додає він.

- А якби зараз запропонували житло в іншому місці, покинули б Опачичі?

- Тепер вже ні. У 86-му з сім'єю був я евакуйований в Кадичанку Макарівського району. Після однієї зими хата потріскалася в трьох місцях. Але це не гірше, можна було б зробити ремонт. Душа там не прижилось...

Різні думки роїлися, коли покидали Опачичі. Перед моїми очима стояла старенька бабуся, яка стукала палицею по підмурку колишнього приміщення сільської Ради і приговляла: "Ці прокляті стіни все пам'ятають: як звідси забрали батька в 33-му, як катували чоловіка в 37-му..."

Микола Олександрович, поглажуючи красивий букет з чорнобривців, айстрів, майорів, які йому, задихаючись від швидкої ходи, щоб встигнути, подавала за турботу від своїх односельців інша пенсіонерка, думав про щось

голос Миколи Олександровича:

- Е ні, голубчику, за матір гроші ти не отримаєш.

- Вона у лікарні. - Тоді давай до-ручення.

- Що!? Звідки воно у мене? Хліба нема за що купити!.. І посипалися емоційні слова на адресу начальника відділення, який уперто стояв на своєму. Коли негелений чоловік побіг наздоганяти свого товариша, Микола Олександрович пояснив: "Гроші зрозуміло на що він витратить. А щодо хліба, то причому тут мамина пенсія? Треба самому заробляти, а не байдюквати".

- Дивлюся на цих п'яниць, котрі знайшли у відселеному селі собі притулок, і серце розривається, додає Іван Макарович. Живу я тут з ними разом, виходить, дійшов до їхнього стану. Тож хочу з дружиною переселитися з Городища. Пообіцяли підшукати хату в Копилово, в Адміністрації Макарівського

Олеся Федор. пина Андріївна Пашун. Відселили її в Дитятки, але новозбудована хата холодна, опалювати було нічим, ледь перезимувала. Повернулася назад в Андріївку. Живе, як і жила до аварії. На городі вирощує картоплю, буряки, гарбузи, кукурудзу, по подвір'ю бігають кури, качки, є й поросятко. У світлиці на стіні багато фотографій: похованих, вицвілих, але дуже дорогих для бабусі. Вона готова розповідати про них годинами:

- Ось мій чоловік. Поховала його чотирнадцять років тому. А ось синочок з сім'єю. Зараз він проживає в Броварах, а працює в Чорнобилі. Міг би частіше до мене заїжджати, але на КПП не пускають. Кажуть, треба якийсь спеціальний пропуск. А я ж по документах живу не тут, а в Дитятках. Голова того колгоспу, слава Богу, пообіцяв на днях провести до хати газ, то я вже, мабуть, Новий рік зустрічати там...

Подібна ситуація в Ольги Андріївни та Сергія Петровича Савенків з Терехів. Їхній син от-от отримує квартиру в Києво-Святошинському районі, то, можливо, й вони переселяться. А от їхню сусідку Марію Захарівну Голуб чекає гірка доля. Зустріли ми 85-річну бабусю на вулиці з сберемком дров на спині. Плачучи, розповідала про своє життя. Так склалося, що прожила весь вік з матір'ю, а коли та померла, залишилася одна, як билинка в полі. А тепер ось бідує тут одна на все село... Покидати свою хатину, за якою одразу ж протягнулася дрютяна огорожа, - не хоче.

Марія Захарівна попросилася з нами біля криниці, яка стоїть на вулиці, неподалік від її оселі. Колись люди тут зупинялися, щоб попити холодної водички.

Але так трапилось в житті: заросли в селі дороги не лише до криниці, а й до хат. Колись веселі зелені Терехи були обтягнуті дротом і миттєво згасли, немов падаюча комета. Людей переселили в інші села, а криниці все стоять обабіч доріг. Лише одна з них не висохла, бо бере у ній воду бабуся Марія. Вона живе, живе й ця криниця. Колодязі, за давньою поговоркою, на людей схожі. Живуть до тих пір, поки потрібні людям. Залишилися одні, вони помирають.

Микола ОГРОДНИК.

Фото Миколи ПЕТРИЧЕНКА.

10 жовтня Ощадбанк розпочне виплату компенсацій по знецінених вкладах
Першими гроші одержать пенсіонери та родичі померлих.
Те, що відбудеться 10 жовтня - дуже важливо. Адже вперше за роки української незалежності держава не лише на словах визнає свій борг перед громадянами, які з її вини витратили всі свої заощадження, але й розпочне реальне погашення боргів.

своє. А водій "крутив" касету з диктофону і слухав гумореску 86-річної жителя Ямполь, яка перебравшись одинадцять років тому у зону, не застала у своєму селі нікого, переїхала в Опачичі і бідує, і сумує, і сміється разом зі своїми старенькими однолітками.

ГОРОДИЩЕ: ХТО БОМЖУЄ, А ХТО БІДУЄ

У хаті ветерана війни та праці Івана Макаровича

Вінника зібралися і чекали нас усі нинішні мешканці села Городище. Їх було аж... с'ємеро: 83-річний господар оселі, без сумніву, серед них користувався беззаперечним авторитетом. Жінки прислухалися до його порад, розмірковували. Два інші чоловіки лише з блиском в очах дивилися на гроші, які збирався роздавати начальник відділення пошти. По їхньому вигляду було зрозуміло, що в даний час лише одна заловітна мрія свердлила мозок. Старший з них, отримавши довгоочікувані купюри, миттю вискочив з хати. Молодший подав у трясучій руці паспорт. Німу сцену оживив

району - купити її. Бо, як кажуть, з вовками жити - пововчому вижити...

Про відвідини Городища ми розповіли начальнику відділу режиму та охорони Адміністрації зони відчуження Володимирі Левковичу і попросили зробити короткий коментар:

- Проблема самоселів, для нас яких зараз проживає у Чорнобильській зоні близько 650, дуже актуальна. Зона відчуження - це особлива територія не лише в нашій країні, а й у світі. Тут повинні залишитися лише люди, які виконують потрібний обсяг робіт. Територія забруднена радіацією, тому перед Адміністрацією зони поставлене завдання: залишити тут якнайменше працюючих. Тож про самоселів у даному випадку навіть мови не може бути, а тим більше про бомжів.

Однак факти свідчать про протилежне. Колись мешканці Чорнобильського району, здебільшого ледащі та п'яниць, прогулявши виділене їм державою житло, під різними вигаданими приводами проникають у зону і заселяються у свої напіврозвалені будинки. Особливо це стало помітно у самому Чорнобилі. За крадіжки, п'янки, брєкньєрство правоохоронними органами цього року в основному були притягнуті самоселі. Позиція Адміністрації зони відчуження принципова - усі вони повинні покинути територію, що забруднена радіацією і потребує посиленого режиму.

ОСТАННЯ КРИНИЦЯ

у селах, які ближче до дрютяної загрози, картини із самоселами трохи ясніша. В Андріївці проживає лише троє пенсіонерів, в Терехях - чотиєро. Причому дехто з них сидить на валізах, як, наприклад, Гор-

Самосели.

нашому віці на чужині, в дачному будинку на 40 гривень?

- Якщо, навіть, закрийть Зелений Мис, тоді ми все одно не будемо відірваними від світу, - підключається до розмови Іван Михайлович Макуха. - Двічі на тиждень лавка приїжджає